

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain sekä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain sekä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta (HE 103/2023 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Liisi Hakalisto, opetus- ja kulttuuriministeriö
- erityisasiantuntija Jenni Nuutinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- ylitarkastaja Hanna Suutari-Pitkänen, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- lakimies Milla Erola, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- kehittämisspällikkö Jarkko Lahtinen, Suomen Kuntaliitto
- asiantuntija Annakaisa Tikkinen, Sivistysala ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- Verohallinto, Harmaan talouden selvitysyksikkö
- Opetushallitus

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatuslakia ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tiedonsaantioikeuksia, jotta ne voisivat hankkia muilta viranomaisilta välttämättömiä tietoja yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisten edellytysten täyttymisen arviointia ja valvontaa varten sekä lupahakemuksen käsittelemiseksi. Viranomaiset voisivat hankkia tarvitsemiaan tietoja esimerkiksi Harmaan talouden selvitysyksikön tuottamien velvoitteenhoitoselvitysten avulla ja muista viranomaisrekistereistä. Lisäksi laissa säädettäisiin lupa- käsittelyyn ja rekisteröintiin tarvittavien tietojen toimittamisesta sähköisesti. Esityksellä digitali-

Valiokunnan mietintö SiVM 1/2024 vp

soitaisiin ja sujuvoitettaisiin varhaiskasvatuksen lupa- ja rekisteröintiprosessia niin lupaa hakevan varhaiskasvatuksen yksityisen palveluntuottajan kuin luvan myöntävän viranomaisen näkökulmasta.

Esityksessä ehdotetaan myös muutettavaksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia siten, että velvoitteidenhoitoselvitykset olisivat käytettävissä yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisten edellytysten täyttymisen selvittämisessä ja valvomisessa.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksen tarkoituksena on tehdä varhaiskasvatuslakiin tarvittavat muutokset yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajan lupa- ja rekisteröintimenettelyn sujuvoittamiseksi. Varhaiskasvatuksen lupa- ja valvontaviranomaisten tiedonsaantioikeuksia ehdotetaan muutettavaksi siten, että mainitut viranomaiset voivat hankkia muilta viranomaisilta välttämättömiä tietoja yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisten edellytysten täyttymisen arviointia ja valvontaa sekä lupahakemusten käsittelemistä varten. Lisäksi lakiin on ehdotettu lisättäviksi säännökset lupakäsittelyyn ja rekisteröintiin tarvittavien tietojen toimittamisesta sähköisesti. Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että selvitysyksikön laatimat taloutta ja toimintaa kuvaavat velvoitteidenhoitoselvitykset ovat käytettävissä yksityisen varhaiskasvatustoiminnan harjoittamisen yleisten edellytysten täyttymisen selvittämisessä ja valvomisessa.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioin ja muutosesityksin

Lupaprosessin sujuvoittaminen

Hallituksen esitystä on valiokunnan asiantuntijakuulemisessa pidetty yleisesti hyvänä ja kannatettavana. Valiokunta asiantuntijakuulemisessa esitettyihin arvioihin yhtyen katsoo, että ehdotetut säännösmuutokset parantavat lupamenettelyn joustavuutta. Yksityisen varhaiskasvatuksen lupamenettelyn sekä yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisten edellytysten täyttymisen arviointia ja valvontaa koskevien prosessien sujuvuuden kannalta on tärkeää, että aluehallintovirastojen tiedonsaantioikeuksia muilta viranomaisilta laajennetaan ja että tiedot voidaan saada jatkossa sähköisesti. Valiokunta pitää hyvänä sitä, että lakiin ehdotetaan kirjattavaksi palveluntuottajan velvollisuus toimittaa lupakäsittelyä ja rekisteröintiä varten tarvittavat tiedot sähköisen asiointipalvelun kautta sekä pitää rekisteriin tallennettavat tiedot ajantasaisina.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että varhaiskasvatuslain muuttamista koskevassa lakiesityksessä aluehallintoviranomaisen tiedonsaanti jää puutteelliseksi, jos sille ei anneta oikeutta saa-

Valiokunnan mietintö SiVM 1/2024 vp

da tietoonsa palveluntuottajan puolesta määräämisvaltaa käyttävien henkilöiden henkilötunnuksia voidakseen niitä hyödyntämällä varmistua siitä, että kyseiset henkilöt täyttävät varhaiskasvatustlain 43 a §:n 1 momentissa säädetyt yleiset edellytykset. Valiokunta ehdottaa sääntelyn täsmentämistä yksityiskohtaisista perusteluista ilmenevällä tavalla.

Hallituksen esityksen mukaan varhaiskasvatuksen palveluntuottajia koskevia tietoja kerätään sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeisiin kehitettyyn rekisteriin (Soteri-rekisteri). Valiokunta asiantuntijakuulemiseen viitaten tunnistaa, että ratkaisu ei ole täysin linjassa sen kanssa, että varhaiskasvatus ei ole ollut sosiaalipalvelua vuoden 2012 jälkeen. Saadun selvityksen mukaan lakiehdotuksen valmistelun yhteydessä tehdyssä arvioinnissa päädyttiin hyödyntämään Soteri-rekisteriä, koska sen katsottiin tukevan parhaiten lupa- ja valvontaprosessin sujuvuutta ja olevan myös kustannustehokas järjestelmä. Valiokunta pitää mainittua ratkaisua perusteltuna.

Luotettavuussäätelyä koskevia huomioita

Valiokunnan saamassa asiantuntijalausunnossa on esitetty myös eräitä muita kuin varsinaisesti lupamenettelyn sujuvoittamista koskevia huomioita, kuten tarve täsmentää varhaiskasvatustlain niin sanottuja luotettavuussäännöksiä. Kyseisiä säännöksiä on säädetty harmaan talouden torjumiseksi, ja esimerkkinä viimeaikaisesta säännöksestä on sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) palveluntuottajan luotettavuuden toteamista koskeva 7 §.

Asiantuntijalausunnossa on pidetty puutteena sitä, että ehdotetussa varhaiskasvatustlain 42 §:n 4 momentissa ja myöskään voimassa olevan lain 43 a §:n 1 momentin 3 kohdassa ei ole mainintaa Tullin perimistä maksuista, vaikka kyseiset tiedot tyypillisesti on muihin vastaaviin säännöksiin sisällytetty. Lausunnossa on tuotu esille myös, että varhaiskasvatustlain voimassa olevan 43 a §:n 3 momentin sanamuoto ei mahdollistane velvoitteiden hoidon selvittämistä nykyhetkeä aikaisemmalta ajalta, vaikka veroihin, sosiaalivakuutusmaksuihin ja Tullin perimiin maksuihin liittyvien velvollisuuksien hoitaminen elinkeinoluvan myöntämisen yleisenä edellytyksenä on muissa laeissa yleensä ulotettu joko kolmeen tai viiteen vuoteen.

Valiokunta saamaansa selvitykseen viitaten toteaa, että käsiteltävänä olevaan lakiehdotukseen on sisällytetty ehdotukset säännösmuutoksista, jotka ovat tarpeen sähköisen asioinnin sekä lupa- ja rekisteröintimenettelyn sujuvoittamiseksi. Näin ollen hallituksen esityksessä ei ole kiinnitetty huomiota sitä laajemmin esimerkiksi luotettavuussäätelyyn eikä siten yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisiä edellytyksiä koskevaan varhaiskasvatustlain 43 a §:ään. Kyseisten säännösmuutosten valmistelemine edellyttää muun muassa tiedonsaantia ja henkilötietoja koskevan sääntelyn huolellista tarkastelua ja punnintaa, jota nyt käsiteltävän lakiehdotuksen valmistelussa ei ole pystytty tekemään.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi tarpeen täydentää varhaiskasvatuksen lainsäädäntöä nykyistä kattavimmilla luotettavuussäännöksillä ja valmistelee asiaa koskevan lakiesityksen mahdollisimman pian.

Valiokunnan mietintö SiVM 1/2024 vp

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki varhaiskasvatuslain muuttamisesta

44 a §. Luvan hakeminen. Valiokunta saamansa selvityksen perusteella ehdottaa, että 1 momentin 1 kohtaan lisätään vaatimus, että päiväkotitoiminnan harjoittamista koskevan lupahakemuksen on sisällettävä palveluntuottajan puolesta määräysvaltaa käyttävän henkilön eli muun liiketoiminnasta vastaavan henkilön henkilötunnus. Palveluntarjoajan puolesta määräysvaltaa käyttävien henkilöiden henkilötunnusten saaminen aluehallintoviraston tietoon on välttämätöntä yksityisen päiväkotitoiminnan harjoittamista koskevan lupahakemuksen käsittelemiseksi sekä yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisten edellytysten selvittämiseksi tai valvomiseksi. Aluehallintovirasto tarvitsee määräysvaltaa käyttävän henkilön henkilötunnuksen velvoitteidenhoitoselvityksen saamiseksi ja voidakseen siten tarkistaa, että määräysvaltaa käyttävä henkilö täyttää varhaiskasvatuslain 43 a §:n 1 momentissa säädetyt yleiset edellytykset. Valiokunta ehdottaa, että säädösesityksen johtolauseetta muutetaan siten, että siinä huomioidaan ehdotettu säännösmuutos.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 103/2023 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 103/2023 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan varhaiskasvatuslain (540/2018) 42 §:n otsikko, 44 a §:n 1 momentin **1 ja** 11 kohta sekä 46 §:n otsikko, 1 ja 3 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 44 a §:n 1 momentin 11 kohta ja 46 §:n 3 momentti laissa 326/2022 sekä 46 §:n 1 momentti laissa 742/2023, sekä

Valiokunnan mietintö SiVM 1/2024 vp

lisätään 42 §:ään uusi 4 momentti sekä 44 a §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 326/2022, uusi 12 kohta, seuraavasti:

42 §

Suunnittelun, arvioinnin, valvonnan ja lupamenettelyn tiedonsaanti

Aluehallintovirastoilla ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä ja maksutta saada pyydettyä muulta viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta tietoja veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisesta, toiminnasta, taloudesta ja kytkennöistä, jotka ovat välttämättömiä yksityisen päiväkotitoiminnan harjoittamista koskevan lupahakemuksen käsittelemiseksi tai 43 a §:ssä tarkoitettujen yleisten edellytysten täyttymisen selvittämiseksi tai valvomiseksi.

44 a §

Luvan hakeminen

Päiväkotitoiminnan harjoittamista koskevan lupahakemuksen on sisällettävä:

1) palveluntuottajan nimi, henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus, yhteystiedot sekä yrityksen toimitusjohtajan tai muun liiketoiminnasta vastaavan henkilön nimi, **henkilötunnus** ja yhteystiedot;

11) palvelujen laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden ja muiden varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteuttamisen arvioimiseksi tarvittavat muut kuin 1—10 kohdassa tarkoitettut tiedot;

12) varhaiskasvatuksen tietovarannon käyttäjähallinnan ja tietosisällön varmistamiseksi tarvittavat välttämättömät tiedot.

46 §

Tietojen toimittaminen ja tallettaminen rekisteriin

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirastot pitävät valtakunnallista tietojärjestelmää (*palveluntuottajien rekisteri*) 44 §:ssä tarkoitettujen lupa-asioiden käsittelyä sekä yksityisen päiväkotitoiminnan valvontaa ja tilastointia varten. Palveluntuottajan on toimitettava lupakäsittelyä ja rekisteröintiä varten tiedot lupaviranomaiselle sähköisen asiointipalvelun kautta. Lupaviranomainen rekisteröi palveluntuottajan ja sen toimipaikat, jos se myöntää päiväkotitoiminnalle luvan. Palveluntuottajaa koskevat tiedot tulee poistaa rekisteristä vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä lukien, kun palveluntuottaja ilmoittaa toiminnan lopettamisesta tai päiväkotitoiminnan harjoittamista koskeva lupa peruutetaan 44 d §:ssä tarkoitettussa tilanteessa.

Valiokunnan mietintö SiVM 1/2024 vp

Palveluntuottajan on pidettävä rekisteriin tallennettavat 44 a §n 1 momentin 1, 2 ja 5 kohdassa tarkoitettut yhteystiedot ajantasaisina ja ilmoitettava niissä tapahtuneista muutoksista sähköisen asiointipalvelun kautta. Lupaviranomainen vastaa rekisteriin tallettamistaan tiedoista ja niiden luovuttamisen lainmukaisuudesta. Valvontaviranomainen saa käyttää rekisterin tietoja tehtävien-
sä edellyttämässä laajuudessa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

2.

Laki

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 36 kohta, sellaisena kuin se on laissa 743/2022, ja
lisätään 6 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 308/2016, 858/2016, 1159/2016, 1413/2016, 1419/2016, 324/2017, 454/2017, 1112/2017, 404/2018, 414/2018, 722/2019, 1399/2019, 624/2020, 1264/2020, 488/2021, 690/2021, 1134/2021, 495/2022, 713/2022, 1119/2022, 1327/2022, 1340/2022, 1355/2022 ja 743/2023 uusi 37 kohta seuraavasti:

6 §

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan:

36) sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalain (741/2023) 7 §:ssä tarkoitetun palveluntuottajan ja palveluntuottajan hallintoelimiin kuuluvien henkilöiden ja toimitusjohtajan sekä avoimessa yhtiössä yhtiömiesten ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaisten yhtiömiesten luotettavuuden selvittämistä;

37) varhaiskasvatustalain (540/2018) 43 a §:ssä tarkoitettujen yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisten edellytysten täyttymisen selvittämistä ja valvomista.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

Valiokunnan mietintö SiVM 1/2024 vp

Helsingissä 29.2.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Ari Koponen ps
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Pia Hiltunen sd
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Mia Laiho kok
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Nasima Razmyar sd
jäsen Sara Seppänen ps
jäsen Jaana Strandman ps
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Oskari Valtola kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen